

Rettigheter for elever med lese- og skrivevansker

Av Julie Arntzen og Solfrid Muren

Tilpasset opplæring

Alle elever har etter [Opplæringsloven §1-3](#) rett til *tilpasset opplæring*. Opplæringen skal tilpasses hver enkelt elev sine evner og forutsetninger. Elever med lese- og skrivevansker kan noen ganger ha vanskeligheter med å følge den ordinære undervisningen uten særlige tilrettelegginger eller hjelpemidler. Når en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, skal skolen gjøre en kartlegging og igangsette tiltak som del av tilpasset opplæring.

Rett til spesialundervisning

Elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet har i henhold til [Opplæringsloven §5-1](#) rett til *spesialundervisning*. Når skolen, eleven eller foresatte mistenker at en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet selv etter at det prøvd ut mulige tiltak, henvises eleven til *pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)*. Foresatte må samtykke til at eleven henvises PPT dersom eleven er mindreårig. PPT gjør en kartlegging, og utarbeider en sakkyndig vurdering med en tilråding om hvorvidt eleven har rett til spesialundervisning. Innholdet og formen på spesialundervisning varierer i hvert enkelt tilfelle. PPT skal tilråde antall timer spesialundervisning og si noe om formen, innholdet og kompetansen til den som skal utføre spesialundervisningen. Sakkyndig vurdering følges opp av skolen ved at det fattes et enkeltvedtak og utarbeides en *individuell opplæringsplan (IOP)* for eleven. Denne skal være konkret, og bør evalueres jevnlig.

Tilrettelagte prøver og eksamen

Elever med lese- og skrivevansker kan også ha krav på *tilrettelagte prøver og eksamen*, og de kan få fritak fra vurdering i enkelte fag om nødvendig. Særsilt tilrettelegging av eksamen reguleres av [Forskrift til Opplæringsloven § 3-32](#). Elever med særskilte behov kan få tilrettelagt vurderingsformer, såfremt det ikke er til hinder for at eleven blir prøvd i kompetansemålene for faget. Til eksempel vil det ikke være mulig å utelukke skriftlige vurderingsformer i fag med skriftlige kompetansemål. Særsilt tilrettelegging krever ikke vedtak om spesialundervisning. Det er rektor som avgjør hvilke ordninger som til enhver tid skal benyttes. Loven om særskilt tilrettelegging av eksamen regulerer ikke tilrettelegging av prøver gjennom året. Det er likevel naturlig at elevene får samme type tilrettelegging gjennom skoleåret som de får på eksamen.

Karakterfritak

Når en elev i grunnskolen har IOP, kan foreldrene avgjøre om eleven skal ha vurdering med eller uten karakter, jamfør [Forskrift til opplæringsloven §3-20](#). Merk at når eleven kommer til videregående opplæring er det kun mulig å få fritak fra karakter i skriftlig sidemål ([Forskrift til opplæringsloven §3-22](#)) og 2. sidemål (midlertidig ordning, elev søker Fylkesmannen). På bakgrunn av dette anbefaler [Dysleksi Norge](#) på generelt grunnlag ikke fritak i engelsk, norsk og matte på grunnskolen. For elever med store vansker er det mulig å få fagbrev eller vitnemål i fag som gir yrkeskompetanse med ikke bestått i inntil to fag, etter [Forskrift til opplæringsloven §3-44a](#). Dette må søkes om til rektor, som legger sakkyndig vurdering fra PPT til grunn for avgjørelsen. Merk at dette ikke gjelder for fag som gir studiekompetanse. Dette kan tidligst gjøres i overgangen mellom Vg2 og Vg3.

Rett til nødvendige hjelpemidler og utstyr

I henhold til [Opplæringsloven §1-3](#) og [§9-3](#) har elever rett til tilpasset opplæring og tilgang på nødvendig utstyr. For elever med lese- og skrivevansker kan dette omfatte digitale lærebøker eller lydbøker. Se for eksempel [StatPed/NLB sin låneordning](#), hvor elever, skoler og lærere kan låne skolelydbøker gratis. Gjennom [NAV](#) kan elever med språk, lese- og skrivevansker få tilskudd til hjelpemidler for å kunne lese, skrive og lytte. Det kan søkes om tilskudd på 3200,- til PC/nettbrett, og om støtte til relevant programvare som ulike typer lese- og skriveteknologi. [Dysleksi Norge](#) og [StatPed](#) har en oversikt over noen av hjelpemidlene og programvaren som finnes.